

Friedrich Robert Faehlmann ja Ao

AIME KINNEP

Homme möödub 200 aastat rahvuseepose "Kalevipoeg" mõtte algataja, kirjaniku ja arsti, keeleteadurina, Opetatud Eesti Seltsi esimese esimehe Friedrich Robert Faehlmanni sünnist Rakke lähedal Aos.

Faehlmannid põlvnevad Kadrina kihelkonnast Vohnja vallast, Friedrichi isa Henrich Johann oli Ao mõisas opman ehk mõisavalitseja. Ta tunnistas end julgelt eestlaseks ajal, mil iga pisutki edasijõudnu püüdis mängida sakslast. Heasüdamliku, huumorimeelse ja terve praktilise meelega mehe kodus oli alati rõõmu ja päikesepaistet.

Ema Catarina oli põdura õrviseega, ta suri tiisikusse pärast kolmanda poja sündi. Pärast tema surma võttis mõisaomanik von Paykull poisi enda perekonda, nii sai Friedrichi esimeseks õpetajaks mõisahärra ise, kes pühendas opmani pojale niisama palju tähelepanu, kui enese lastele.

Andekas Faehlmann avaldas varakult soovi õppida, varakult ilmnesid ka tema mehised jooned, näiteks võidujooksus talle omaealiste hulgas vastast ei olnud. Kogu ta elu kujuneski edasitormamiseks tagasi vaatamata.

Lahkas juba varakult hiirelaipu

Ao härrastemajas sai alguse tema huvi arstiteaduse vastu. Kui mõisapreili käis haigetele apteegist rohtu koju viimas, saatis teda ikka väike Faehlmann, jälgides kõike suure huviga. Kodus lahkas ta hiire laipu, mõisa trepil mõötis

FRIEDRICH ROBERT FAEHLMANN.

FOTO: Rakvere muuseumi kogust

ta paberkotikestesse tuhka ja liiva, öeldes, et temast saab kunagi tohter. Isa küll tõreles temaga, kuid harva on laste unistused sedasi täitunud, kui Faehlmanni puhul.

Aos sai alguse ka teine tema suur harrastus - huvi eesti rahvaluule vastu. Kuigi ta kuulus mõisniku perekonda, ei pidanud ta paljaks vaadata ka mõisaraha hämaraisse taludesse. Nii õppis ta eestlasi tundma kui ausat, kannatlikku ja iseloomuga rahvast, kes oli küll kohati kitsa mõistusega, kuid seda ainult harimatuse pärast.

9-aastasena viis isa Faehlmanni Liigvalla mõisa kooli, kuhu ta jäi kaheks aastaks. Koolis oli ta küll virk õpilane, kuid baltistunud sakslane õpetaja Venzel teadis õigekir-

jutusest vaid niipalju, et suuri tähti on vaja selleks, et kiri oleks ilusam. Ometi oskas õpetaja kaasakiskuvalt jutustada, nõnda õppis Faehlmann tunda mitme rahva muinasjutte.

Tahtis käia Kalevipoja jälgedes

Tartu Ülikooli aegadel tegi ta koolivaheaegadel pikki jalgsimatku Ao ümbrusesse, panes kirja rahvapärimesi ja Kalevipoja muistendeid. Põhiliseks jutustamise kohaks peab ta metsalagendikku Vägeva juures, kus jutustajaks olnud valge habemega Endla vanamees.

1850. aastal halvenes Faehlmanni tervis järsult, kuid ikka kirjutas ta üles Kalevipoja jutte, et jätkata tööd eesti keele

ja rahvaluule uurijana. Ta suri 10. aprilli varahommikul 1850. aastal.

Ao jäi Faehlmanni kallis surmani, kuhu ta ikka tahtis tulla. Fr. R. Kreutzwald on kirjutanud: "Kui haige Faehlmann oma sõpradele Hao mõisast jutustas, ärkasid noorusmälestused säärase elavusega, et viiekümne aastane mees oma haiget keha unustades, nooruki tulisusega plaane sepsites järgmisel suvel huvireisi läbi Liivi- ja Eestimaa ette võtta, et kõiki Kalevipojaga seotud maakohti näha."

1957. aastal tähistasid Rakke Keskkooli noored koduloolased Helmut Joonuksi eestvõttel Faehlmanni sünnikoha Aos mälestuskiviga. □